

Remissvar från Svenska ICOM
på Kulturdepartementets utredning ”Förstärkt skydd av
kulturegendom vid väpnad konflikt och under ockupation”
Ds 2014:36

Sammanfattning av Svenska ICOMs synpunkter

- Svenska ICOM är som helhet positivt till de förslag till lagstiftningsåtgärder som behövs för en svensk ratificering av tilläggsprotokoll II till Kulturkonventionen. Vi vill dock betona vikten av att definitionen av ”Kulturegendom” verkligen följs, eftersom man i utredningens förslag enligt oss inte tar nog hänsyn till t ex de byggnader som har till uppgift att tillgängliggöra lös kulturegendom, till de byggnader vars huvudändamål är att vara förvarings- och utställningsplats för sådan lös kulturegendom som beskrivs i Kulturkonventionens artikel 1, såsom museer, stora bibliotek, arkiv och skyddsrum vilka i händelse av väpnad konflikt kan ge skydd för lös kulturegendom. Denna synpunkt är desto viktigare med tanke på att utredningen i det nya förslaget till lagtext 6 använder just begreppet *kulturegendom*, vilket i utredningen på s 19 definieras just på det breda sätt vi här skissat. Det finns en risk av en inkongruens mellan den förslagna lagtexten, utredningens egen använda definition av *kulturegendom* (s 19) och de konkreta förslagen.

Svenska ICOM föreslår därför:

- Att full hänsyn tas till helheten av den definition av kulturegendom som utredningen själv ansluter sig till, bl a vad gäller samlingar, lös kulturegendom, museibyggnader, och att dessa i högre grad finns med i resonemangen om förstärkt skydd.
- Att museisektorn av skälet ovan också blir involverad i utredningens föreslagna åtgärder, bl a vad gäller utnämnannde av skyddsvärd kulturegendom och information om detta.
- Att extra resurser därför tillförs för att uppdraget utifrån dessa förutsättningar verkligen ska kunna utföras på ett brett och kontinuerligt sätt.

3.1

Svenska ICOM ansluter sig till den definition av *"Kulturegendom"* som utredningen gör, vilken inbegriper *"grupper av byggnader som i sin helhet har historiskt eller konstnärligt intresse; konstverk; manuskript; böcker och andra föremål av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt intresse; såväl vetenskapliga samlingar och betydande samlingar av böcker eller arkiv eller reproduktioner av objekt som ovan beskrivits"* Det står också att med kulturegendom avses *"museer, stora bibliotek, arkiv ..."*.

Detta konstaterande av vad begreppet Kulturegendom bl a innebär har stor betydelse för vidare resonemang kring utredningens text och förslag, inte minst med tanke på att man i den föreslagna ändringstexten till *"Lagen om straff för folkmord..."* 1.2 i utredningen, använder just begreppet Kulturegendom.

Därför vill Svenska ICOM betona att begreppets hela innebörd, såsom utredningen själv definierar det, tas hänsyn till vid föreslagna åtgärder. Vi menar att detta inte riktigt görs i utredningen.

4.1

Här utreds vilka beslut som fattats i Sverige vad som gäller utmärkning och vissa andra åtgärder för skydd av Kulturegendom, t ex utmärkning, skyltning, förteckning och beskrivning m m. En hel del faller på Länsstyrelsen. Försvarsmakten ska också utarbeta och implementera en manual för *"krigets lagar"* även i detta hänseende.

Frågan är dock om allt detta gjorts? Hur har föreskrifterna följts upp? Står åtgärderna i relation till alla de kulturarv som nämns i definitionen av kulturegendom, ett centralt begrepp i det nya lagförslaget?

Svenska ICOM menar att utredningen här är väl översiktlig. Det saknas ett resonemang om hur dessa föreskrifter verkligen implementerats på mer lokal nivå. Vi är rädda för att planerna och dess praktiska genomförande inte alltid stämmer överens.

5.2 och 5.3

I kapitlet om Allmänna bestämmelser för skydd skriver utredningen att *"Kärnan i den kulturegendom (OBS) som avses torde utgöras av byggnader eller miljöer"* (skyddade av kulturmiljölagen) och det därutöver finns *"kulturhistoriskt värdefulla värdefulla miljöer och byggnader"* (skyddade enligt miljöbalken och plan- och byggnadslagen), samt *"kulturföremål av flera slag"*.

Utredningen föreslår sedan i punkt 5.3 att regeringen bör fatta beslut om vilken kulturegendom som bör anmälas och att Riksarkivet i samråd med Försvarsmakten samt, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kungliga biblioteket, Riksarkivet och berörda

länsstyrelser. Utredningen resonerar sedan bl a om att egendomar som förts upp på UNESCOs världsarvslista kan komma ifråga.

Svenska ICOM finner här att utredningen inte fullt ut tar hänsyn till sin egen definition av kulturegendom, bl a med tanke på skrivningarna i 5.2. Vi menar att till "*Kärnan i kulturegendomen*" också bör höra samlingar av olika slag samt museer. Vad gäller det konkreta förslaget vill vi av sagda skäl peka på att de nämnda organisationerna i sig är passande för uppdraget, men att också museisektorn måste finnas med. Det krävs för att verkligen få den överblick av också museer liksom samlingar av föremål vilket krävs i skyddshänseende.

Svenska ICOM vill i det sammanhanget också peka på att man inte bara bör ta hänsyn till UNESCOs världsarvslista, utan också till UNESCOs världsmminneslista (Memory of the World) där Sverige bidrar med sex minnen.

5.7

Svenska ICOM vill angående förslagen om informationsspridningen peka på vikten av att denna sker kontinuerligt, såväl i militären samt inom övriga myndigheter. Denna kontinuitet bör också planläggas, helst i samverkan mellan de olika parterna. Viktigt är då att museiväsendet också blir en aktiv part i denna informationsspridning.

8

I detta kapitel betonar utredningen åter att kärnan i den kulturegendom som avses "*torde utgöras av byggnader och miljöer*" vilket Svenska ICOM menar vara en alltför snäv bedömning, bl a med tanke på utredningens egen definition av kulturegendom. Därför går uppdraget med bl a inventeringsarbetet resp bedömningar av skyddsvärda objekt utöver de ordinarie uppgifter som normalt faller på Riksantikvarieämbetet. Då faller också utredningens resonemang om att uppdraget ligger inom den befintliga resurstilldelningen till myndigheten, framförallt som vi menar att museiväsendet måste involveras i uppdraget.

Svenska ICOM menar alltså av ovan nämnda skäl att en resursförstärkning bör ske för att uppdraget på ett tillfredsställande sätt ska kunna genomföras.

Stockholm 2014-01-28

För Svenska ICOM

Stefan Bohman

Monica I Gustafsson

